

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Kamercommissie Economische Zaken en Klimaat

Datum 10 april 2019
Behandeld door Inger de Bruin
Telefoonnummer 06-43439949
Ons kenmerk 21120197
Uw kenmerk
Natuurgebied
Onderwerp Schriftelijke inbreng Natuurmonumenten rondetafelgesprek
Landbouw & Landgebruik d.d. 18 april 2019

Inleiding

De natuur in Nederland lijdt in toenemende mate onder de directe en indirecte gevolgen van klimaatverandering. De natuur biedt echter ook oplossingen voor ons klimaatprobleem. Vanuit onze maatschappelijke missie om de Nederlandse natuur te beschermen én onze wens om natuur nadrukkelijk onderdeel te laten zijn van de oplossing heeft Natuurmonumenten, als grootste natuurbeschermingsbeweging van Nederland, de afgelopen maanden meegewerkt aan de totstandkoming van het klimaatakkoord, onderdeel Landbouw en Landgebruik. We hebben in dit traject steeds nauw samen opgetrokken met de milieuorganisaties en verwijzen daarom ook graag naar hun position paper.

Tijdens de onderhandelingen hebben we steeds aandacht gevraagd voor het feit dat Nederland niet alleen een internationale klimaatverplichting heeft, maar ook een biodiversiteitsverplichting. Het klimaat redden ten koste van zeldzame soorten en kwetsbare natuur is het laatste wat we zouden moeten willen. Ons uitgangspunt is altijd geweest dat het Klimaatakkoord kansen zou moeten bieden om Nederland móóier te maken.

Die kansen zitten zeker in het akkoord. Zo is in het deelakkoord Landbouw en Landgebruik bijvoorbeeld het uitgangspunt geformuleerd dat maatregelen bij voorkeur meekoppelkansen moeten bieden met natuurontwikkeling en de versterking van biodiversiteit. Het deelakkoord Elektriciteit daarentegen baart ons in dat licht juist grote zorgen, omdat daarin maatregelen worden voorgesteld met betrekking tot de inpassing van hernieuwbare energie die in schril contrast staan met dit uitgangspunt. Hieronder lichten we dat nader toe.

Over het algemeen vinden we dat dit akkoord een pakket aan mooie maatregelen biedt om CO₂-opslag door de natuur te vergroten en CO₂-uitstoot door onze bodems te verminderen. Echter, de écht fundamentele stappen die leiden tot systeemverandering behoeven nog wel de nodige aandacht. We moeten stappen durven zetten die niet alleen op de korte termijn tot reductie leiden, maar ook duurzaam zijn op de lange termijn. Niet alleen maar technocratisch tonnen tellen, maar in durven zetten op maatregelen die meekoppelkansen bieden voor

natuur, landschap en een gezonde mooie leefomgeving. Het onderdeel Landgebruik biedt bij uitstek kansen hierop. Wij roepen u van harte op om die kansen samen met ons te verzilveren.

Laat de energietransitie niet ten koste gaan van natuur

“Het land sterft aan zijn eigen doelstellingen” schreef de Duitse dichter Jürgen Rennert ooit. Dit motto kwam in de jaren '80 symbool te staan voor de abominabele staat waarin de natuur en het landschap in de DDR verkeerde na decennialange nadruk op (industriële) productie en economische groei. We lijken inmiddels tot het inzicht gekomen te zijn dat we onze natuur en ons landschap moeten koesteren. Als natuurlijke CO₂-opslag, als klimaatbuffer, als onmisbaar leefgebied voor planten en dieren, als uitwaai gebied voor 17 miljoen mensen.

Echter, tot onze verbijstering wordt in het deelakkoord Elektriciteit de 13% natuur die we nog over hebben in Nederland zonder blikken of blozen gebombardeerd tot een productiefabriek voor windenergie, zonne-energie en biomassa. Waar onze natuur en ons landschap eerst terrein en glans verloren aan de landbouw en de industrialisatie, lijken we het nu opnieuw te verliezen van de energietransitie. Het kan ook anders. Het stikt in Nederland van de daken, bedrijven- en industrieterreinen, havens, stroken langs infrastructuur en agrarische percelen waar we hernieuwbare energie kunnen opwekken. We doen een dringende oproep aan de politiek om daar maximaal op inzetten – en de natuur te sparen.

Investeer in natuurontwikkeling – dit is kostenefficiënt en biedt volop meekoppelkansen

Bos, bomen en natuur zijn onmisbaar als het gaat om de natuurlijke opslag van CO₂. Zo ingewikkeld en duur als de ‘technische’ opslag van CO₂ is, zo gemakkelijk en relatief goedkoop slaan onze bodems, bomen en kwelders CO₂ op. Maar onze 13% natuur is om meer redenen een enorm kostenefficiënte investering. Het versneld afmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) bijvoorbeeld is goed voor het klimaat, maar ook voor de biodiversiteit. Droogtebestrijding is goed voor het klimaat, maar ook voor de robuustheid van de natuur. De aanleg van groen rondom steden is goed voor het klimaat, maar ook voor een aangename leefomgeving. Investeren in natuur biedt kortom volop meekoppelkansen.

Natuurmonumenten is positief over de maatregelen die gaan over bos, bomen en natuur en wil hier voortvarend mee aan de slag. Voor ons als terreinbeherende organisatie betekent dit onder andere dat we de groei van ons bosareaal voortzetten, onze bossen ‘klimaatstim’ gaan beheren en streven naar zo duurzaam mogelijk gebruik van hout. Zorgen hebben we echter wel over de financiering van het pakket. Die is nog zeer onzeker en onvoldoende uitgewerkt. Dit terwijl de maatregelen een hoog rendement opleveren in termen van CO₂-reductie en weinig kosten ten opzichte van klimaatmaatregelen aan andere tafels. Hier ligt wat Natuurmonumenten betreft een belangrijke rol voor provincies en Rijk, die moeten kijken hoe bestaande instrumenten (SNL) en toekomstige wet- en regelgeving (GLB) kunnen worden opgeplust en ingericht dat er maximale ‘klimaatstimuli’ in zitten.

Het zou heel mooi zijn als het Rijk en de provincies de komende jaren, wellicht samen met marktpartijen, investeren in uitbreiding van het areaal aan CO₂-vastleggende natuur – in eerste instantie door het versneld afmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Binnen de bestaande Natura 2000 en NNN-gebieden is de potentie voor meer CO₂-vastlegging wel gelimiteerd. Buiten het bestaande natuurareaal bestaat echter nog een wereld aan mogelijkheden, die ook weer volop meekoppelkansen bieden. Denk daarbij aan bos op arme

landbouwgronden, moerasbossen op veen, bos rond steden en woonwijken als klimaatbuffer en natuurlijke wateropslag, het aanleggen van kwelders. Het zou heel goed zijn als er de komende tijd door overheden en (maatschappelijke) partners financieringsopties worden verkend om dit te realiseren.

Pak bodemdaling in veenweidegebieden met onverminderde urgentie aan

Terecht wordt in het klimaatakkoord aandacht besteed aan de 220.000 hectare veenweidegebied in ons land als bron van CO₂-uitstoot. Jaarlijks stoten deze gebieden maar liefst 6,5 Mton CO₂ uit – daar ligt dus een enorme reductiepotentie. Die potentie vormt tegelijkertijd een enorm contrast met de reductie-inschatting van PBL op basis van de maatregelen in het klimaatakkoord, die neerkomt op 0,1-0,2 Mton. Dit is voornamelijk te wijten aan het feit dat er voorlopig uitsluitend wordt ingezet op pilots met zowel onderwater-/drukdrainage als natuurlijke vernatting, en er (nog) geen zicht is op verdere uitrol van maatregelen.

Hoewel we begrip hebben voor het feit dat verandering in deze gebieden niet over één nacht ijs kan gaan en zorgvuldige gebiedsprocessen nodig zijn, willen we er tegelijkertijd voor waken dat het aanpakken van het veenweidegebied aan urgentie inboet. Natuurmonumenten vindt daarom dat de ambitie onverminderd 1 Mton reductie moet blijven. Daarbij zijn we voorstander van natuurlijke vernatting. Dit is niet alleen de meest kostenefficiënte optie, maar biedt ook volop meekoppelkansen voor CO₂-opslaan natuur, klimaatadaptie en -mitigatie, biodiversiteit en de noodzakelijke extensivering van de landbouw. Functieverandering in het veenweidegebied (zowel binnen de functie landbouw als daarbuiten) is een ontwikkeling die niet vanzelf tot stand komt en waarbij een overheid nodig is die zaken aanjaagt. Wij pleiten dan ook voor het inzetten van voldoende rijksmiddelen om na afloop van de pilots vervolgstappen te kunnen zetten.

Stimuleer klimaatvriendelijk landgebruik en zorg voor koppeling met de transitie naar kringlooplandbouw

Veenweidegebieden bieden een grote potentie voor CO₂-verlies én opslag. Dat geldt ook voor de andere landbouwbodems die Nederland rijk is. Natuurmonumenten ziet grote kansen in een transitie van de landbouw, zoals deze ook wordt geschetst in de Kabinetsvisie 'Waardevol en Verbonden', op initiatief van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

We vragen uw steun voor maatregelen die zowel bijdragen aan die hoogstnoodzakelijke transitie naar kringlooplandbouw als het klimaatprobleem: maatregelen die bodemberoering verminderen terwijl landbouwproductie mogelijk blijft, passen daar bij uitstek in. Bijvoorbeeld door het scheuren van grasland te voorkomen, de ontwikkeling van 'oude' landbouwbodems te bevorderen en diepe grondbewerking te voorkomen. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid kan boeren ondersteunen in deze omslag. Wij vragen u relevante beleidskaders en wetgeving in die samenhang te bezien. Bijvoorbeeld dus als het gaat om de herbezinning op het mestbeleid, de herziening van het pachtbeleid, uw rol bij de uitvoering van het Advies van de Commissie Grondgebondenheid, de uitvoering van de landbouwvisie 'Waardevol en Verbonden' en de vormgeving van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.